

Qorti tal-Appell
(Komptenza Inferjuri)

Imhalled Anthony Ellul

Appell numru: 877/2008AE

**Atlas Insurance PCC Limited (C5601) f'isimha proprju u kif
surrogata fid-drittijiet tal-assigurata taghha Intercomp Limited
abbazi tal-polza ta' assicurazzjoni u tal-Ligi u l-istess Intercomp
Limited**

vs

**B.A.S. Limited u verbal datat 19 ta' Frar tas-sena 2009 giet kjamata
in kawza s-socjeta' Air Malta p.l.c.**

L-Erbgha, 25 ta' Mejju 2016.

Permezz ta' avviz tat-talba prezentat fit-Tribunal ghal Talbiet Zghar, l-attrici talbet il-hlas tas-somma ta' elfejn tlett mija u erba' u tletin ewro u erba' u tmenin centezmu (€2,334.84) danni li l-atturi qalu li sofrew minhabba li s-socjeta konvenuta ma kkonsenjatx il-merkanzija kollha li kellha tittrasporta lejn Malta. L-attrici Atlas hi l-kumpannija assiguratrici li hallset lill-attrici l-ohra d-danni taht polza ta' assicurazzjoni, filwaqt li l-attrici l-ohra (**Intercomp**) hi l-kumpannija li nkarigat lis-socjeta konvenuta biex twassal il-merkanzija f'Malta (**BAS**).

Il-konvenuta wiegbet li l-atturi naqsu milli jinterpellawha fit-termini previsti mill-kundizzjonijiet tal-garr relattivi (Artikolu 31(2) tal-Konvenzjoni ta' Montreal). Inoltre, il-merkanzija ma gietx nieqsa waqt li kienet taht ir-responsabbilta' taghha u f'kull kaz ma kellhiex tort tan-nuqqasijiet allegati. Kull responsabbilta hi limitata skond ir-regolamenti tal-Konvenzjoni u l-kundizzjonijiet tal-garr. Fic-cirkostanzi ghandha tigi msejha fil-kawza Airmalta plc inkarigata bil-garr tal-merkanzija bl-ajru. F'kaz li l-konvenuta tigi dikjarata responsabbli ghad-danni fil-konfront ta' xi hadd mill-atturi, ghandha dritt ta' rivalsa kontra Airmalta plc.

B'digriet tad-19 ta' Frar 2009, it-Tribunal ordna li tissejjah fil-kawza s-socjeta Airmalta plc li wiegbet li:-

1. M'hijiex legittimu kontradittur in kwantu qatt ma kellha relazzjoni guridika mal-attrici.
2. Hallset lill-konvenuta s-somma ta' €182.31 ghas-saldu ta' kull pretensjoni li kellha fir-rigward ta' dan il-garr. Ghalhekk ebda hlas mhu dovut.
3. Ir-responsabbilta tal-imsejha fil-kawza trid tigi ppruvata.
4. Japplika l-Artikolu 22 tal-Konvenzjoni ta' Montreal.

B'sentenza tat-30 ta' April 2012 it-Tribunal ghal Talbiet Zghar iddecieda hekk:-

"Ghal dawn il-motivi t-Tribunal jaqta' u jiddeciedi dan il-kaz billi, filwaqt li jillibera lis-socjeta' kjamata in kawza mill-osservanza tal-gudizzju stante li hija ma hijjex il-legittimu kontradditur, jichad l-eccezzjonijiet kollha mqanqla mis-socjeta' konvenuta in vista ta' dak kollu li nghad mit-Tribunal hawn fuq u konsegwentement jghaddi biex jilqa t-talba tas-socjetajiet attrici kif maghmula u jikkundanna lis-socjeta' konvenuta thallas is-somma komplessiva ta' elfejn tlett mija u erbgħa u tletin euro u erbgħa u tmenin centezmi ta' euro (EUR 2,334,84) bl-imghaxijiet kif mitluba, mil-liema ammont:

- i. is-socjeta' attrici Atlas Insurance PCC Limited ghandha tithallas is-somma ta' elfejn mija u euro u erbgħa u tmenin centezmu (EUR 2,101.84) bl-imghaxijiet legali mid-data ta' meta l-imsemmija socjeta' hallset dan l-ammont lis-socjeta' attrici l-ohra Intercomp Limited; u*
- ii. is-socjeta' attrici Intercomp Limited ghandha thallas is-somma ta' mitejn tlieta u tletin euro u hamsin centezmu (EUR 233.50) bl-imghaxijiet legali mid-data tal-hlas tal-imsemmi ammont mill-istess socjeta' attrici Intercomp Limited.*

L-ispejjez kollha ghandhom ikunu a karigu tas-socjeta' konvenuta."

Is-socjeta konvenuta appellat mis-sentenza. Fil-qosor l-aggravji huma:-

1. Il-Konvenzjoni ta' Montreal tapplika għall-kaz in ezami.
2. Peress li l-kaz jitratta dwar garr ta' merkanzija bl-ajru, ir-relazzjoni kuntrattwali bejn il-partijiet hi regolata mill-provvedimenti tal-Avviz Legali 63 tal-2003 kif emendat mill-Avvizi Legali 154 tal-2006 u 411 tal-2007.
3. Fil-kaz in ezami l-attrici m'ghamlitx il-claim fit-terminu kontemplat fil-Konvenzjoni.
4. Fir-rigward tal-kelma 'danni' li tintuza fil-Konvenzjoni, din tfisser ukoll danni minn merkanzija distrutta, nieqsa jew danneggata.
5. Is-socjeta Airmalta ma kellhiex tigi liberata mill-gudizzju. Il-hlas li sar mill-Airmalta plc hu ammissjoni li l-merkanzija giet nieqsa waqt li din kellha l-merkanzija fil-pussess tagħha. Il-konfuzjoni li kien hemm fil-merkanzija grat filwaqt li din kienet fil-pussess tal-Airmalta plc.
6. Bhala contracting carrier, is-socjeta konvenuta ghandha tibbenifika mil-limitazzjoni ta' responsabbilita kontemplata fil-Konvenzjoni.

Permezz ta' twegiba (fol. 16) pprezentata fit-8 ta' Gunju 2012 Air Malta p.l.c. wiegbet li taqbel mal-ewwel aggravju tal-appellata B.A.S. Limited dwar l-applikabilita' tal-Konvenzjoni ta' Montreal għall-kaz in ezami izda ssottomettiet illi mill-bqija l-appell ta' B.A.S. Limited għandu jigi michud bl-ispejjez.

Permezz ta' twegiba (fol. 25) pprezentata fl-14 ta' Gunju 2012 is-socjetajiet Atlas Insurance PCC Limited u Intercomp Limited wiegbu illi t-trasportatur ma rnexxilux jipprova illi n-nuqqasijiet relattivi sehew konsegwenza ta' sinistru li litteralment ma setax jigi evitat, izda sahansitra lanqas kien f'posizzjoni sabiex jispjega la c-cirkostanzi li wasslu ghal tali nuqqas u lanqas il-mument li fih sehħ tali nuqqas, jirrizulta illi t-trasportatur ma jistax jipprevalixxi ruhu la mill-eskluzjoni ta' responsabbilta' u lanqas mil-limitazzjoni kontemplata fil-Konvenzjoni. Inoltre ssottomettew illi kunsiderazzjonijiet/ apprezzamenti magħmula minn Qorti tal-ewwel grad ma għandhomx jigu disturbati minn Qorti ta' revizjoni. Għaldaqstant talbu li l-appell odjern jigi michud bl-ispejjez taz-zewg istanzi kontra s-socjeta appellanti.

Fis-seduta tas-17 ta' Jannar 2013 id-difensuri tal-partijiet wara li ttrattaw l-appell iddikjaraw li tista' tinghata s-sentenza.

Wara li l-qorti rat l-atti, tosserva:-

1. Il-qorti tibda billi tosserva li m'huwiex kontestat li bejn Intercomp u BAS gie konkluz kuntratt ta' garr tal-merkanzija. F'dan ir-rigward:-

- (a) Mario Debono, ufficjal ta' BAS, xehed li l-inkarigu li: "... *B.A.S. Limited inghatat mill-Intercomp kienet illi nigbru l-merkanzija DELL barra minn Malta u nwassluha sal-imhazen tal-Intercomp stess*" (fol. 65).
- (b) Fit-twegiba Intercomp qalet: "(a) *is-socjeta Intercomp Limited kienet inkarigat lis-socjeta konvenuta BAS Limited sabiex tigbor u tittrasporta merkanzija lilha appartenenti, mid-depot tal-fornitur tagħha (Dell) f'Tilburg gewwa l-Olanda sal-imhazen ta' Intercomp Limited f'Malta*" (fol. 26).
- (c) Jirrizulta li nhareg *air waybill* minn DHL (fol. 16), li kienet l-agent tal-konvenuta.
- (d) L-istess Tribunal fis-sentenza jidher li accetta li għal kaz kienet tapplika l-Konvenzjoni ta' Montreal, tant li fil-motivazzjoni għamel riferenza għall-provvedimenti tal-istess Konvenzjoni.

Jirrizulta wkoll li Intercomp riedet li l-merkanzija tingieb Malta bl-ajru (ara deposizzjoni ta' Ian Wirth, fol. 43¹).

Effettivament il-merkanzija twasslet Malta bl-ajru tramite s-socjeta Airmalta plc. Il-konsenja inghatat lil Intercomp Limited f'zewg okkazzjonijiet (12 u 15 ta' Novembru 2007) u nstab li kien hemm tlett kompjuters neqsin. F'ittra datata 30 ta' Novembru 2007 is-socjeta konvenuta nfurmat lil Intercomp Limited li:-

¹ "F'dan il-kaz in ezami l-merkanzija kont ordnajt illi tigi permezz ta' l-ajru peress li tkun merkanzija izjed urgenti".

"The above mentioned consignment was handed over to you in the same condition as received from carrier. Therefore we cannot accept to be held liable for any damages or shortages incurred" (fol. 19).

2. L-ewwel aggravju ta' BAS hu li t-Tribunal kellu jilqa' t-tieni eccezzjoni, fis-sens li Intercomp naqset milli tinterpellaha fit-terminu kontemplat fl-Artikolu 31(2) tal-Konvenzjoni ta' Montreal, li hi ligi applikabbli f'Malta.

Il-Konvenzjoni ta' Montreal tapplika ghall-garr bl-ajru. Skond regolament 3 tal-Legislazzjoni Sussidjarja 499.24 (*Carriage by Air (International and Non-International Carriage) Order*):-

"The applicable provisions of the Carriage by Air Conventions have the force of law in Malta in relation to any carriage by air to which they apply, irrespective of the nationality of the aircraft performing that carriage".

Fl-Artikolu 2 il-kliem "*Carriage by Air Conventions*" huma definite bhala:

"(a) the Convention known as the Montreal Convention set out in the First Schedule; and

(b) the Convention known as the Warsaw Convention set out in the Third Schedule."

Ghalhekk il-Konvenzjoni ta' Warsaw hi wkoll ligi f'Malta.

L-Artikolu 31(2) tal-Konvenzjoni ta' Montreal jipprovdi:-

*"In the **case of damage**, the person entitled to delivery must complain to the carrier forthwith after the discovery of the damage, and, at the latest, within seven days from the date of receipt in the case of checked baggage and **fourteen days from the date of receipt in the case of cargo**. In the case of delay, the complaint must be made at the latest within twenty-one days from the date on which the baggage or cargo have been placed at his or her disposal"*.

Imbaghad skond subartikolu (4):-

"if no complaint is made within the times aforesaid, no action shall lie against the carrier, save in the case of fraud on its part".

Fis-sentenza t-Tribunal qal li l-Artikolu 31(2) ma japplikax ghaliex dan jitratta dwar *damage* jew *delay* fil-konsenja tal-merkanzija u "*Ma jirkellimx dwar nuqqas. Ghalhekk f'dan il-kaz, l-imsemmi artikolu ma japplikax fil-kaz odjern*".

Pero' fl-artikolu 18(1) tal-Konvenzjoni jinghad:-

"The carrier is liable for damage sustained in the event of the destruction or loss of damage to, cargo upon condition only that the event which caused the damage so sustained took place during the carriage by air."

Din il-Qorti ghalhekk ma taqbilx mat-Tribunal fejn qal li l-artikolu 31(2) ma japplikax. L-artikolu 18(1) tal-Konvenzjoni jipprovdi li d-danni jithallsu f'kaz ta' distruzzjoni jew telf (*loss*) tal-merkanzija. Il-kaz in ezami jitratta merkanzija li giet nieqsa f'xi stadju waqt il-garr.

BAS ikkonsenjat il-merkanzija lil Intercomp Limited fit-12 u 15 ta' Novembru 2007. Fid-*delivery receipt* (Dok BV 10 fol 21) hemm dikjarat "*contents missing*". Fil-fehma tal-qorti dan fih innifsu jikkwalifika bhala avviz bil-miktub. Jidher inoltre illi intbaghat avviz iehor permezz ta' ittra datata 22 ta' Novembru 2007 minghand Intercomp lil B.A.S. Ltd (Dok. BV6 fol 17). Ghal din l-ittra l-appellanti wiegbet permezz ta' ittra datata 30 ta' Novembru 2007. Ma saritx prova li l-appellanti rceviet l-ittra tat-22 ta' Novembru 2007 wara t-terminu msemmi fl-Artikolu 31(2) tal-Konvenzjoni. Prova li kienet tispetta lill-BAS gialadarba hi tat l-eccezzjoni.

Ghaldaqstant, l-ewwel aggravju hu michud.

3. L-appellanti argumentat li peress li l-imsejha fil-kawza (Air Malta) kienet hallset lill-konvenuta parti zghira mill-ammont reklamat, il-konvenuta ma messhiex instabet responsabbli ghall-ammont reklamat mill-atturi u lanqas ma messu gie dikjarat illi l-kjamata fil-kawza ma kinitx il-legittimu kontradittur

Mill-fatti johrog bic-car illi r-relazzjoni guridika tas-socjeta' appellata Intercomp Limited kienet tezisti fil-konfront tas-socjeta' appellanti, B.A.S. Limited. Kif tajjeb osservaw l-atturi fit-twegiba (fol. 31):-

"kif diga' rilevat, kwalunkwe kuntratt, intendiment jew arrangement bejn BAS u l-Air Malta, huwa res inter alios acta fil-konfront tal-atturi u konsegwentement huwa rilevanti biss inkwantu ghar-relazzjoni interna bejn il-BAS u l-Air Malta u ma tista' bl-ebda mod ikollha konsegwenzi jew tkun ta' pregudizzju ghad-drittijiet tal-atturi fil-konfront tal-konvenuta".

L-atturi ma vwantaw l-ebda pretensjoni fil-konfront ta' Airmalta plc. Is-socjeta konvenuta ma tistax tfarfar mill-obbligi kuntrattwali li assumiet fil-konfront ta' Intercomp Limited billi titfa' l-htija fuq l-Airmalta plc, li maghha l-appellati qatt ma kellhom relazzjoni guridika.

F'dan il-kuntest issir riferenza ghas-sentenza tal-Qorti tal-Appell, **Avukat Carmelo Castelli nomine vs Focal Maritime Services Ltd** (30 ta' Novembru 2012) fejn inghad:

"Il-Qorti tosserva li l-konkluzjoni tal-ewwel Qorti hija sostnuta ampjament mill-provi, u jirrizulta pacifiku li l-atturi ma taw ebda struzzjonijiet jew inkarigu la lis-socjeta ` konvenuta Air Malta plc. u lanqas lis-socjeta ` estera konvenuta

Delta Airlines. Kif osservat l-ewwel Qorti, l-atturi ma kienu nvoluti b'ebda mod fl-inkarigu moghti lil dawn is-socjetajiet trasportaturi tal-merkanzija mis-socjeta` konvenuta TSCL. Ma kien hemm ebda relazzjoni kontrattwali bejn l-atturi u dawn is-socjetajiet. Ghaldaqstant l-ewwel Qorti kienet korretta meta laqghet it- tielet eccezzjoni tas-socjeta` Air Malta plc. u lliberat lil din is-socjeta` mill-osservanza tal-gudizzju`.

Fir-rigward tal-Airmalta plc, it-Tribunal iddecieda illi:-

"Peress li l-agent tas-socjeta' kjamata in kawza kiteb fil-manifest li kien hemm 178 kaxxa u fir-realta' waslu Malta – fuq zewg titjiriet – 176 kaxxi allura s-socjeta' kjamata in kawza hallset lis-socjeta' konvenuta minhabba dan l-izball ossia nuqqas. Pero imkien ma jidhlu f'dan ir-rigward is-socjetajiet attrici. Ghalhekk is-socjeta' kjamata in kawza ghandha tigi liberata mill-osservanza tal-gudizzju l-ghaliex hija ma hijiex il-legittimu kontradittur f'dan il-kaz." (a fol 22 tad-decizjoni appellata).

Konkluzjoni li t-Tribunal kellu kull dritt li jaghmel, iktar u iktar meta tqies li:-

- i. Ma jirrizultax li qatt sehh ftehim bejn Intercomp Limited u l-Airmalta plc;
- ii. F'kull kaz Airmalta plc hallset lis-socjeta konvenuta B.A.S Limited;

Dan l-aggravju hu michud ukoll.

4. L-appellanti argumentat li fil-konfront taghha japplikaw il-limitazzjonijiet ta' responsabbilta kontemplati fil-Konvenzjoni (ara Artikolu 22). F'dan ir-rigward it-Tribunal iddecieda (ara fol. 23 tas-sentenza):-

*"Illi ghar-rigward tal-limitazzjoni tal-hlas, is-socjeta' konvenuta tghid li din hija limitata a tenur tar-regolament tal-Montreal Convention u tal-kondizzjonijiet tal-garr relattiv. Kif diga' nghad, it-Tribunal huwa tal-fehma li l-oggetti gew nieqsa waqt li dawn kienu fil-kustodja tal-agent tas-socjeta konvenuta u ghalhekk ma huwiex applikabbli f'dan il-kaz, il-limitazzjoni mposta bl-artikolu 22 tal-Avviz Legali 63 tal-2003 kif sussegwentement emendat (Montreal Convention) **l-ghaliex in-nuqqas ma sehix waqt li dawn kienu fil-kustodja tas-socjeta' kjamata in kawza u fit-tragit, izda qabel**".*

Ghal dak li jirrigwarda x'gara barra minn Malta, John Grixti, ufficjal tal-Airmalta plc, xehed li:-

"Ir-records taghna jikkoncernaw biss minn meta l-merkanzija tasal hawn Malta u sakemm tittiehed mill-klijent" (fol. 76).

Ix-xhud zied ighid li:-

"Irrizulta illi l-merkanzija giet manifested erba' darbiet izda qatt ma qbilna mal-agent taghna barra minn Malta. Ghandi nghid illi fl-ewwel okkazzjoni u

cioe' 10 ta' Novembru tas-sena 2007 fuq il-manifest kien jidher li kien hemm mija u tmienja u sebghin kaxxa izda dik il-gurnata ma wasal xejn ghandna. Sussegwentement fil-11 ta' Novembru tas-sena 2007 regghu gew immanifestjati mija u tmienja u sebghin kaxxa u fil-fatt waslu ghandna biss sitta u hamsin. Imbaghad fit-13 ta' Novembru 2007 gew immanifestjati sebgha u hamsin kaxxa u ahna ergajna ma rcevejna xejn. Imbaghad fl-14 ta' Novembru tas-sena 2007 gew immanifestjati mija tmienja u sebghin u ahna rcevejna mija u ghoxrin kaxxa".

Jidher ghalhekk li l-merkanzija twasslet Malta fuq zewg titjiriet f'granet differenti. Ix-xhud kompli jghid li meta l-merkanzija ma titghabbix kollha fuq l-ajruplan, "... tittiehed lura mill-agent jekk ma jkunx taret. L-agent jerga' jiehu lura kollox fil-warehouse tieghu" (fol. 77).

Ghal qorti m'huwiex car f'liema stadju naqset parti mill-mekanzija. Hu veru li l-Airmalta plc accettat ir-responsabbilta u kkumpensat lil BAS (ara ittra mibghuta mill-Airmalta plc lil BAS a fol. 32), pero' din m'hijiex prova sodisfacenti li l-merkanzija naqset meta kienet fil-pussess taghha jew tal-agent taghha. Qed jinghad hekk peress li x-xhud Grixti xehed li:-

- Min-naha tal-Airmalta plc m'ghamlet l-ebda verifiki dwar x'seta' gara. Il-kumpens hallsitu lil BAS biss minhabba li f'Malta ma waslitx il-merkanzija kollha.
- **"Ahna noqghodu biss fuq dak illi nkunu rcevejna ahna hawn Malta.** Ahna ma jinteressaniex xi jkun ircieva l-agent taghna izda biss xi nkunu rcevejna ahna u xi nkunu tajna lill-klijent..... F'dan il-kaz in ezami per ezempju huwa kien car illi kien waslilna l-cargo nieqes u ghalhekk bilfors kellna nissettiljaw u nhallsu u fil-fatt hekk ghamilna" (fol. 78). Ghalhekk minn dan `il fatt wahdu l-qorti ma tistax tikkonkludi li l-merkanzija giet nieqsa meta kienet fil-pussess tal-Airmalta plc.

BAS issostni li l-merkanzija naqset f'xi zmien wara li ghaddiet fil-pussess tal-agent tal-Airmalta plc. Dwar dan m'hemmx certezza. F'kull kaz il-qorti ma tqiesx li dan hu krucjali ghall-ezitu tal-kawza meta tqies dak li ser jinghad hawn taht.

L-appellati qalu:-

"... Il-kaz odjern ma jirrigwardax semplici kuntratt ta' garr bl-ajru, izda jinkludi wkoll kemm garr b'mezzi fuq l-art (ossija barra minn Malta – minghand id-Dell sal-imhazen tad-DHL, minghand id-DHL sal-agent jew rapprezentant esteru tal-Airmalta, u f'Malta – mill-imhazen tal-Air Malta ghal ghand il-BAS u minghand il-BAS ghall-imhazen tal-Intercomp)..... Gialadarba l-konvenuta u l-kjamata in kawza naqsu milli jgiebu l-provi mehtiega sabiex jippruvaw ghas-sodisfazzjon tal-Qorti u fil-grad rikjest mil-Ligi, illi n-nuqqasijiet sehew waqt il-parti tal-garr bl-ajru, konsegwentement, id-disposizzjonijiet tal-Konvenzjoni ta' Montreal huma inapplikabbli ghall-kaz odjern".

Skond Artikolu 38 tal-Konvenzjoni ta' Montreal:-

*"1. In the case of combined carriage performed partly by air and partly by any other mode of carriage, the provisions of this Convention shall, **subject to paragraph 4 of Article 18, apply only to the carriage by air, provided that the carriage by air falls within the terms of Article 1**".*

L-Artikolu 18(4) tal-Konvenzjoni jipprovdi:-

*"The period of the carriage by air does not extend to any carriage by land, by sea or by inland waterway performed outside an airport. **If, however, such carriage takes place in the performance of a contract for carriage by air, for the purpose of loading, delivery or transshipment, any damage is presumed, subject to proof to the contrary, to have been the result of an event which took place during the carriage by air.** If a carrier, without the consent of the consignor, substitutes carriage by another mode of transport for the whole or part of a carriage intended by the agreement between the parties to be carriage by air, such carriage by another mode of transport is deemed to be within the period of carriage by air".*

Jekk kellha tapplika l-Montreal Convention, il-presunzjoni hi li **l-merkanzija giet nieqsa waqt il-garr bl-ajru**. F'dan ir-rigward il-qorti tfakkar li:-

- i. Il-merkanzija kellha tingieb bl-ajru. Fil-fatt Ian Wirth, ufficjal tas-socjeta attrici Intercomp, xehed: *"F'dan il-kaz in ezami l-merkanzija kont ordnajt illi tigi permezz ta' l-ajru peress li tkun merkanzija izjed urgenti"* (fol. 43).
- ii. Kien hareg *airway bill* (fol. 16) fejn il-partijiet li jissemmew huma DHL Danzes Air & Ocean (Netherlands) B.V. u bhala *consignee* tissemma s-socjeta Intercomp Marketing Ltd.

Fit-twegiba l-atturi (appellati) argumentaw li f'dan il-kaz il-limitazzjoni kontemplata fil-Konvenzjoni ma tapplikax, u ghamlu riferenza ghall-Artikolu 25 tal-Konvenzjoni li skond huma jipprovdi:-

"1. The Carrier shall not be entitled to avail himself of the provisions of this Convention which exclude or limit his liability, if the damage is caused by his wilful misconduct or by such default on his part as, in accordance with the law of the Court seised of the case, is considered to be equivalent to wilful misconduct.

2. Similarly the carrier shall not be entitled to avail himself of the said provisions, if the damage is caused as aforesaid by any agent of the carrier acting within the scope of his employment".

Dan il-provvediment hu tal-Warsaw Convention. Taht il-Montreal Convention hu biss fil-kaz ta' **garr ta' persuni u bagalji** li l-*limitation of liability* ma tapplikax f'kaz li:-

"..... *it is proved that the damage resulted from an act or omission of the carrier, its servants or agents, **done with intent to cause damage or recklessly and with knowledge that damage would probably result;** provided that, in the case of such act or omission of a servant or agent, it is also proved that such servant or agent was acting within the scope of its employment*" (Artikolu 22(5) tal-Warsaw Convention).

F'rapport mis-segretarjat tal-UNCTAD, 27 ta' Gunju 2006, jinghad:-

"155. *It is important to note that under the Warsaw-Hague-MAP 4 Convention 1975 and Montreal Convention 1999 the financial limitation of the carrier's liability is unbreakable, as the relevant provisions on the effects of serious misconduct do not apply to the carriage of cargo. This is a major change which simplifies the settlement of claims related to cargo and avoids lengthy and costly litigation. However, it also means that a consignor may have a greater incentive to provide a declaration of value for inclusion in the airway bill.*" (pagna 39).

Hadd mill-partijiet ma pprezenta kopja tat-*terms and conditions* tal-kuntratt ta' garr. Ghalhekk m'huwiex maghruf x'kienu l-kundizzjonijiet. Pero, kif rajna skond regolament 3(1) tal-Legislazzjoni Sussidjarja 499.24, *Carriage by Air (International and Non-International Carriage) Order*, ghandhom forza ta' ligi f'Malta il-provvedimenti tal-Warsaw Convention u Montreal Convention. Ghalhekk il-qorti ma ssibx raguni ghalfejn ghal kaz in ezami m'ghandux japplika l-Artikolu 25 tal-Konvenzjoni ta' Warsaw.

Il-gurisprudenza ekwiparat il-kuncett ta' *wilful misconduct* ma' dak ta' *gross negligence* (ara per ezempju sentenza tal-Prim'Awla² fl-ismijiet **Joseph Bowman nomine vs Anthony Mizzi et nomine et**, tal-20 ta' Marzu 2003 u **Atlas Insurance Limited proprio et nomine vs Concorde International Freight Forwarders Limited**³ ta' din il-qorti tat-3 ta' Ottubru 2007).

Mill-provi l-qorti m'ghandha l-ebda diffikulta' tikkonkludi li s-socjeta appellanti ma wzatx id-diligenza necessarja biex ma tintilifx parti mill-merkanzija. L-appellanti kellha l-obbligu li twassal il-merkanzija ghand Intercomp Limited f'kundizzjoni tajba. Il-fatt li fil-kors tat-tragitt inkarigat terzi biex igorru l-merkanzija, ma jeskludix ir-responsabbilta. Kif qalet il-Prim'Awla⁴ fis-sentenza tal-31 ta' Mejju 2012 fl-ismijiet **International Translation Agency Limited vs C & C Express Limited proprio et nomine:**

² Imhalled T. Mallia.

³ Imhalled P. Sciberras.

⁴ Imhalled J. Zammit Mckeon.

"Anke fil-kamp tal-garr tal-merkanzija bl-ajru, tirrizulta r-regola li "the carrier shall be responsible for the acts and omissions of his agents as servants and of any other persons of whose services be made use of for the performance of the carriage, when such agents, servants or other persons are acting within the scope of their employment as if such acts and omissions were his own." Din ir-regola tirrifletti principju ewlieni fid-dritt civili tal-obbligazzjonijiet u cioe' li l-kontraent ma jistax johrog mirresponsabilita' ghall-ksur ta' kuntratt billi jallega nuqqas ta' persuna li gie mqabba minnu fil-kors tal-esekuzzjoni talkuntratt [**Farrugia vs Attard noe** – Qorti tal-Appell Inferjuri – 28 ta' April 1998]."

Mario Debono, ufficjal tal-appellanti, xehed: "Jien m'ghandi l-ebda nformazzjoni dwar l-istat tal-merkanzija jew x'gara lill-merkanzija waqt li kienet gewwa l-ajruport ta' Amsterdam." (fol. 65). L-istess xhud qal: "L-Airmalta ma tat l-ebda spjegazzjoni ghal dawn in-nuqqasijiet." (fol. 66). L-appellanti ma tistax tfarfar mir-responsabbilita' b'dan il-mod. In-nuqqasijiet tal-agent fil-qadi ta' dmirijietu fl-inkarigu li nghata mill-appellanti, twiegeb ghalih l-appellanti. Raymond Borg, *commercial sales manager* tas-socjeta konvenuta, xehed fil-kawza 930/2008⁵ u qal li l-merkanzija kienet tintbaghat ghand DHL, fejn kien isir scan tal-kaxxi u mbaghad meta titpogga fuq pallets l-merkanzija tigi ppakjata permezz ta' "... sheet (recte, shrink) wrap iswed u ma jkun hemm l-ebda tip ta' identifikazzjoni fuq il-plastic. U bhala shrink wrap nghid illi l-plastic jiddawwar mal-erba' nahat." (fol. 52). Ghalhekk a bazi ta' din il-verzjoni, il-merkanzija suppost kienet kollha mdawwra b'shrink wrap. Hu evidenti li f'dan il-kaz gara xi haga li wassal li l-merkanzija ma tkunx ippakjata b'dan il-mod (ara x'qal John Grixti, ufficjali tal-Airmalta plc, fol. 78). Skond ix-xhud il-merkanzija kienet ippakjata permezz ta' "tape semplici... biex ma jaqghux anzi l-kaxex". Probabilment dan wassal biex kien ferm facli li tinsteraq il-merkanzija jew tintilef fit-tragit. F'dan ir-rigward il-qorti taqbel mar-ragunament tal-atturi li dan juri li ma ttiehdux il-prekawzjonijiet sabiex parti mill-merkanzija tintilef fil-vjagg lejn Malta. L-uzu ta' "tape semplici" biex biex bih jintrabtu kaxxi li fihom hemm kompjuters, jindika operat dilettaresk. Minghajr ezitazzjoni l-qorti tikkondividi tikkonkludi li kien hemm negligenza grassa.

Ghal dawn il-motivi tichad l-appell bl-ispejjez kontra l-appellanti.

Anthony Ellul.

⁵ L-appellanti pprezentat kopja tat-traskrizzjoni b'nota li pprezentat fil-15 ta' Settembru 2010.